

Najboljši filmi v letu 2020

Najboljši filmi preteklega leta po izboru filmskih kritikov, kuratorjev in režiserjev

ANJA BANKO

Asistentka (The Assistant, 2019, Kitty Green)

Kajillionaire (2020, Miranda July)

Lahko te uničim (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)

Dick Johnson je mrtev (Dick Johnson is Dead, 2020, Kirsten Johnson)

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Brez preferenčnega vrstnega reda vsak od naštetih naslovov na tak ali drugačen način vstopa v dialog s širokim spektrom ženskega vprašanja. Teme, ki jih odpirajo ameriška filma *Asistentka* in *Nikoli redko včasih vedno* ter britanska serija *Lahko te uničim*, so politične. V ospredju je vprašanje ženskega telesa – družbenega in intimnega odnosa do tega telesa, ki še vedno kliče po nujnosti feminističnega boja. Filma *Dick Johnson je mrtev* in *Kajillionaire* vsak na izrazito svoj način obravnava teme medsebojnih odnosov, razmerja med starši in otroki, vprašanje ljubezni in predanosti drugemu. Četudi je prvi dokumentarni, drugi pa igrani film, oba z elementi absurda in črne komedije družbenim normam neizprosno nastavljata ogledalo. Najboljši del letošnjega

seznama pa je, da je sestavljen iz zgolj ženskih avtoric. In vseh letošnjih sploh še pogledati nisem uspela!

TINA BERNIK

Filmsko leto je kljub nekaterim moškim favoritom, kot so Steve McQueen, Charlie Kaufman in Aaron Sorkin, vseeno leto žensk, in to tako v režijskem kot tematskem smislu, zato jim posvečam tudi svoj izbor.

Prva krava (First Cow, 2020, Kelly Reichardt)

Ker najboljše filme v najbolj mačističnem žanru v zadnjih letih snema ženska.

Asistentka (The Assistant, 2019, Kitty Green)

Ker o zlorabi kriči na vse mogoče načine, samo z besedami ne – skratka tako, kot se dogaja zunaj fikcije.

His House (Remi Weekes, 2020)

Ker opozarja, da je realnost za nekatere bolj pošastna od pošasti samih.

The Nest (Sean Durkin, 2020)

Ker žena patriarhat sesuje tako, da pusti, da se sesuje sam od sebe.

Swallow (Carlo Mirabella-Davis, 2019)

Ker ženska, ki se nažre dominantnega moškega, nadzor nad svojim življenjem prevzame tako, da ga izpljune.

ŽIGA BRDNIK

6 grozljivk za grozljivo 2020!

Izolacijska: **Svetilnik** (The Lighthouse, 2019, Robert Eggers)

Neoliberalistična: **Mali Joe** (Little Joe, 2019, Jessica Hausner)

Kolonialistična: **Zombi otrok** (Zombi Child, 2019, Bertrand Bonello)

Integracijska: **Izgnanstvo** (Exil, 2020, Visar Morina)

Vojna: **Za Samo** (For Sama, 2019, Waad Al Kateab in Edward Watts)

Družinska: **K prašnemu morju** (À la mer poussière, 2020, Héloïse Ferlay)

Sprostitveni bonus: **Stari mlekar** (Vanamehe film, 2019, Mikk Mägi in Oskar Lehemaa)

BOJANA BREGAR

The Disciple (2020, Chaitanya Tamhane)

Film o perfekcionizmu, ki se ne sprašuje »Perfekcionizem: da ali ne?«, temveč »Perfekcionizem: kako?«.

Venomer s hudičem (The Devil All the Time, 2020, Antonio Campos)

Oldfashioned parabola o dobrem in zlu in univerzalni (božji?) sili, ki svet ravna z močjo pravice. Za potrpežljive.

Palm Springs (2020, Max Barbakow)
»Groundhog Day« za generacijo, ki je preživela 2020.

Hamilton (2020, Thomas Kail)
»Film« v narekovajih, ampak bolj filmski od marsikaterega filma. *Hype* je popolnoma upravičen, Lin-Manuel Miranda je car, Jonathan Groff pa kralj, ki si zasluži svoj lastni šov.

Damin gambit (The Queen's Gambit, 2020, Scott Frank in Allan Scott)
Najbrž smo lahko hvaležni za vsako filmsko ali televizijsko »anti-junakinjo«, in briljantna igra Anye Taylor-Joy pomaga, da smo lahko za *Damin gambit* povsem iskreno hvaležni. Jaz sem, kajti sicer bi se na tem seznamu znašel **Tiger King** (2020) ... hvala in adijo za vedno, 2020.

OSKAR BAN BREJC

Vesoljski psi (Space Dogs, 2019, Elsa Kremser in Levin Peter)

Koronacija (Coronation, 2020, Ai Weiwei)

Ker sta kljub svojim neenotnostim, nerazumljivostim in nelogičnostim (ali zaradi njih!) ostala v mojem spominu najdlje.

Povedni sedanjik (Wan mei xian zai shi, 2019, Zhu Shengze)

Prva krava (First Cow, 2019, Kelly Reichardt)

Ker je njun ritem metronomsko natančen in ker sem domov hodil počasneje.

Mandibule (Mandibules, 2020, Quentin Dupieux)

Ker se ne spomnim, kdaj sem se ob filmu tako nasmejaj.

Evforija (Euphoria, 2019, Sam Levinson)

Ker govori o mladih, ne da bi padla v prepad *boomerstva* ali *cringea* ... in ker sem nekritičen fen.

INGRID KOVAČ BRUS

Undine (2020, Christian Petzold)
Kako se miti prelivajo iz življenja v umetnost in spet nazaj v življenje.

Oaza (2020, Ivan Ikić)
Presunljiv ljubezenski film o oazi, v kateri živijo mladi s posebnimi potrebami in enako močno potrebo po ljubezni.

Quo vadis, Aida? (2020, Jasmila Žbanić)
Dan in pol v Srebrenici, ki ga želi Evropa pozabiti, skozi oči tolmačke Aide in njen boj proti vojni in zlu.

Pustinja (Dashte khamoush, 2020, Ahmad Bahrami)

Črno-bela pesnitev o sodobnem Iranu, v slogu največjih mojstrov iranske kinematografije.

Kolektiv (Colectiv, 2020, Alexander Nanau)

Dokumentarec, ki deluje kot odlično zrežirana politična drama o korupciji v (romunskem) zdravstvenem sistemu.

MARINA GUMZI

Leto 2020 je bilo kot **Tenet** (2020, Christopher Nolan). Začetek je bil okej, potem se je začelo komplicirati. Dialogi so postajali vedno slabši, nazadnje pa jih sploh ni bilo več. Namesto tega so vsi naenkrat nosili maske in niti tega ni bilo več mogoče z gotovostjo trditi, ali je jaz še zmeraj jaz. Nihče ni zares razumel poante, niti ni znal napovedati konca, samo to je bilo jasno, da se je prihodnost začela stekati nazaj in da bo ekonomska bilanca porazna. Moj seznam je v stilu leta notranje razrvan (Vesconcelos vs brata Safdie vs obskurna futurologija sicer fascinantno lucidnega Leka), a ga deloma opravičuje dejstvo, da sem se v poklon padli kinokulturi omejila na festivalske oziroma

kinoizkušnje, ki se jih danes spominjam s hrepenečim srcem.

This Is Not a Burial, It's a

Resurrection (Lemohang Jeremiah Moses, 2019)

Metamorfoza ptic (A Metamorfose dos Pássaros, 2020, Catarina Vasconcelos)

Povedni sedanjik (Wan mei xian zai shi, 2019, Zhu Shengze)

Nebrušeni diamanti (Uncut Gems, 2019, Josh Safdie in Benny Safdie)

AIDOL (2019, Lawrence Lek)

MATEVŽ JERMAN

Filme s seznama – vsakega na svoj način – odlikujejo dovršenost, pronicljivost in izvirnost avtorske vizije, razumevanje zmožnosti filmskega izraza ter dosledno odražanje duha časa (upoštevajoč misel Fredrica Jamesona, da si je danes lažje predstavljati konec sveta kot pa konec kapitalizma).

I'm Thinking of Ending Things (2020, Charlie Kaufman)

Medena dežela (Medena zemja, 2019, Tamara Kotevska in Ljubomir Stefanov)

Nebrušeni diamanti (Uncut Gems, 2019, Josh Safdie in Benny Safdie)

Soul (2020, Pete Docter)

Zadnji in prvi ljudje (Last and First Men, 2020, Jóhann Jóhannsson)

Kratki film leta: **Sončni pes** (Sun Dog, 2020, Dorian Jespers)

ANA JURC

Dick Johnson je mrtev (Dick Johnson is Dead, 2020, Kirsten Johnson)

Dokumentaristka si zamisli serijo zagranih bizarnih nesreč s smrtnim izidom za svojega očeta – in s tem nazorno pokaže, da njegova izguba spomina

ni enkratna smrt, pač pa se dogaja v majhnih, bolečih odmerkih.

Prva krava (First Cow, 2020, Kelly Reichardt)

Vestern o peki peciva, ki je v prvi vrsti hvalnica prijateljstvu in človeški bližini; idealna protiutež bombastičnosti Inárritujevega **Povratnika** (The Revenant, 2015).

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Drama o nezaželeni nosečnosti je zasnovana v dokumentarističnem tonu, kot kolaž majhnih birokratskih zapletov, ovir in ponižanj, ki jih morajo številne Američanke prestajati na poti do osnovne zdravstvene nege.

Lahko te uničim (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)

Michaela Coel v avtobiografski nadaljevanji brezkompromisno načena – in detabuizira – kompleksno tematiko privoljenja na področju spolnosti.

Majhna sekira (Small Axe, 2020, Steve McQueen)

Ambiciozna antologijska serija Steva McQueena je poklon Britancem karibskega porekla, ki brez nasilnega vlečenja vzporednic med sedemdesetimi leti in današnjim trenutkom osvetli breme sistemskega zatiranja temnopoltih Britancev.

LEV PREDAN KOWARSKI

Corpus Christi (Bože Cialo, 2019, Jan Komasa)

Ker je ta film še en dokaz, da se vrhunskost skriva v preprostosti, ne v visokem proračunu.

Damin gambit (The Queen's Gambit, 2020, Scott Frank in Allan Scott)

Ker sem se ob vsakem delu nemudoma in popolnoma nezavedno potopil v svet Beth Harmon.

The Social Dilemma (2020, Jeff Orlowski)

Ker v njem od ustvarjalcev družbenih omrežij iz prve roke izvemo, kakšno pošast so pravzaprav ustvarili.

The Trial of the Chicago 7 (2020, Aaron Sorkin)

Ker je Aaron Sorkin kralj in bi se vsi morali učiti od njega.

Videti El Aaiún (2019, Erik Valenčič)

Ker bi nas zgodba majhnega ljudstva, ki se več desetletij neuspešno bori za samostojnost, morala spomniti na to, kakšno srečo imamo Slovenci.

ROBERT KURET

Človek s senco (Ema Kugler, 2019)

Ema Kugler je osebno eno tistih velikih filmskih odkritij, ki se človeku – ki ne more biti več iluzija nepristranskega filmskega opazovalca – zgodijo na vsake kvatre. Človek, ki je prepreden z vprašanjem, roditi (se) ali ne, je vrh izrazito avtorskega opusa samih vrhov.

Coincoin in ekstraljudje (Coincoin et les Z'Inhumains, 2019, Bruno Dumont)

Obračun tako s sodobno evropsko družbo, ki se v zakotju severne Francije sooča z migrantskim vprašanjem, kot s filmskimi tropi, s katerimi si pomagamo družbo razumeti.

Nebrušeni diamanti (Uncut Gems, 2019, Josh Safdie in Benny Safdie)

Živčna vojna in življenjska vloga Adama Sandlerja, ki je vedno zgolj en uspešen vložek stran od tega, da njegovi nategi postanejo vizionarska investicija.

Vesoljski psi (Space Dogs, 2019, Elsa Kremser in Levin Peter)

Hrbtna stran Odiseje, ki ji uspe nemogoče, in sicer uprizoriti živalsko perspektivo potepuških psov na moskovskih ulicah, pri čemer se stalno

poigrava z gledalčevo identifikacijo, ki ji odreka lagodno antropomorfizacijo.

You Don't Nomi (2019, Jeffrey McHale)

Film za filmske kritike ter ljubitelje trasha in njegovih dilem: so **Slačipunce** (Showgirls, 1995, Paul Verhoeven) eksploatacija ali opolnomočenje, kritika pobjavljene telesa ali mizogina fantazma?

LUKA MARČETIČ

Prva krava (First Cow, 2020, Kelly Reichardt)

Lep film s popolnim, čeprav žalostnim koncem.

Sound of Metal (2019, Darius Marder)

Boleča žalost z nadčloveško fotografijo. **Spontaneous** (2020, Brian Duffield)

Prežvečen žanr, obrnjen na glavo. Z vseeno žalostnim preobratom.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Krasen primer subtilnega pripovedovanja žalostne zgodbe.

Mandibule (Mandibles, 2020, Quentin Dupieux)

Novi Quentin Dupieux, še bolj odštekan kot kadarkoli prej (in ki vsebuje precej žalostno zgodbo enega stranskih likov).

JURE MATIČIČ

Pet filmov, ki so se me dotaknili in še zdaj ostajajo z mano. Letos niso bili vsi nujno videni v kinu, ker za to preprosto ni bilo dovolj priložnosti, ampak upam, da bom lahko prav vse še kdaj izkusil na velikem platnu. Brez posebnega vrstnega reda.

Corpus Christi (Bože Cialo, 2019, Jan Komasa)

Sploh ne vem, kje naj začnem pri tem filmu, ki me požgečka kot ateista in

poboža kot nekoga, ki verjame v dobro na svetu.

Ne pozabi dihati (2019, Martin Turk)
Poletni destilat odraščanja Martina Turka, ki se me je dotaknil na zelo osebeni, »bratski« ravni.

Happiest Season (2020, Clea DuVall)
Vem, kičasto, ampak včasih (še posebej pa v teh morečih časih) moramo imeti kakšno dobro božično romantično komedijo, zlasti če je malce »drugačna«.

Mogul Mowgli (2020, Bassam Tariq)
Znova odlični Riz Ahmed v osupljivo »paki« psihedeličnem, hip-hopersko nabritem filmu o premagovanju samega sebe.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Skoraj dokumentarec, ki opozarja na drobne, osebne stiske kot posledice radikalizirane družbe.

URŠA MENART

Najboljših 5 filmov leta letos izbiram malce na silo. Proti svojim načelom (a povsem v duhu leta) zraven vrivam še eno TV-serijo, ki je sicer lanska, a nas jo je najbrž večina gledala letos. Po vrsti od 5. do 1. mesta.

Spontaneous (2020, Brian Duffield)
Nepričakovani presežek v sicer do konca prežvečenem žanru najstniške romance, kjer smrt preži za vogalom. Med filmi, distribuiranimi v 2020, je ta daleč najbolj 2020.

Nevidni človek (The Invisible Man, 2020, Leigh Whannell)

Po dolgem času odličen ameriški žanrski film.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Šola odnosa med kamero in igralci. Najbolje zrežiran film, kar sem jih vide-la v 2020.

Mandibule (Mandibules, 2020, Quentin Dupieux)

Balzam za scvrte možgane. Edini film, ki sem ga v 2020 gledala dvakrat. *Toro émotion!*

Nasledstvo (Succession, 2018–, Jesse Armstrong)

Zame najboljša serija zadnjih nekaj let in opomnik, da vladajoči razred ni sestavljen iz nekakšnih nadjudi, ampak iz navadnih patetičnih kreatur.

PETRA METERC

Konec bo spektakularen (Ji bo azadiyê, 2019, Ersin Çelik)

Tisto, o čemer sta govorila Solana in Getino, ko sta pisala o tretjem filmu, na severu Sirije počne rožavska filmska komuna. Film o vojni in revoluciji, posnet sredi vojne in revolucije. Filmski izdelek skupnosti, proti fašizmu Turčije in fašizmom sveta.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Film, ki z nenavadno lahkotnostjo in skrbjo spregovori o splavu in nasilju nad ženskami, ne da bi se o tem moral neposredno izrekat.

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liatard in Jérémy Trouilh)

Če Vinz v **Sovraštvu** (La haine, 1995, Mathieu Kassovitz) reče, da ni pomembno, kako padeš, temveč kako pristaneš, je *Gagarin* film predmestja, ki se posveti prav lepoti padanja in to, ko se srečata afrofuturizem in brutalizem, naredi prekleto veličastno.

Ubij to in zapusti to mesto (Zabij to i wyjedź z tego miasta, 2020, Mariusz Wilczyński)

Wilczyński je delal štirinajst let, da bi z risano animacijo zajel občutke ob smrti najbližjih, pri tem pa ustvaril monumentalno delo.

Izgubil sem svoje telo (J'ai perdu mon corps, 2019, Jérémy Clapin)

Poetična epopeja odrezane roke, ki išče svoje telo, telo pa se na drugem koncu mesta zaljubi. Clapin je bizaren, nežen in zabaven hkrati.

Lahko te uničim (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)

Coel kot režiserka in igralka leta.

Taki smo (We Are Who We Are, 2020, Luca Guadagnino)

Guadagnino si da duška, kot si ga v filmih (še) ni mogel.

Majhna sekira: Lovers Rock (Small Axe: Lovers Rock, 2020, Steve McQueen)

Epizoda, ki je pravzaprav film, ena sama lepota glasbe in teles, ki si jo bom zavrtela še vsaj nekajkrat.

MARKO NABERŠNIK

Razbijalka sistema (Systemsprenger, 2019, Nora Fingscheidt)

Film sicer nosi letnico 2019, a sem ga v kinu videl letos. Neizmerno veselje si je ogledati film, ki te pusti odprtih ust. *Razbijalka sistema* je takšna izkušnja. Odlična režija in scenarij ter še bolj neverjetno odigrana glavna vloga, kar je zasluga osupljive (v času snemanja filma) 10-letne Helene Zengel.

Nevidni človek (The Invisible Man, 2020, Leigh Whannell)

Odlična Elisabeth Moss v izjemni psihološki grozljivki o zlorabi, ki je sicer nevidna, a smrtno nevarna. Večplastna, odlično posneta ter vrhunsko zrežirana zgodba, ki ti ne pusti dihati in te drži v napetosti vse do konca.

Janko in Metka (Gretel & Hansel, 2020, Oz Perkins)

Estetska mojstrovina. Reinterpretacija sicer znane pravljice bratov Grimm, ki je že v izvorniku srhljiva zgodba. Lahko je sicer preoblečena v prijazne barve za otroke, lahko pa v temačne podobe, ki priključijo nočne more. In za slednjo pot se odloči režiser Oz Perkins, kar mu tudi v celoti uspe.

Proxima (2020, Alice Winocour)

Vedno izvrstna Eva Green v vlogi astronautke, ki živi sama z osemletno hčerko in se pripravlja na pot v vesolje. Kako se soočiti z napornim urnjem v vesoljskem centru, poklicno kariero in bolečo ločitvijo od hčerke? Dileme, ki se te dotaknejo in ti dajo misliti.

Mank (2020, David Fincher)

Film **Državljan Kane** (Citizen Kane, 1941, Orson Welles) je z leti postal tako velik in večn, da o njem kroži nešteto zgodb. Eno izmed interpretacij nam ponudi tudi film *Mank*, kjer opazujemo nastanek te filmske mojstrovine skozi oči scenarista Hermana J. Mankiewicza. Nostalgichen pogled v zgodovino Hollywooda, kjer v črno-belih podobah blestita igralec Gary Oldman in režiser David Fincher.

IVANA NOVAK

Trilogija o ženski blaznosti:

I'm Thinking of Ending Things (2020, Charlie Kaufman)

Swallow (2019, Carlo Mirabella-Davis)

Horse Girl (2020, Jeff Baena)

Romanci leta:

Undine (2020, Christian Petzold)

Palm Springs (2020, Max Barbakov)

Še vedno najbolj etična serija:

Nikar tako živahno X. (Curb Your Enthusiasm, 2000–, Larry David)

Najbolj ludistični horor-komediji leta:

Kaj počnemo v mraku II. (What We Do in the Shadows, 2019–, Jemaine

Clement) in **Extra Ordinary** (2019, Mike Ahern in Enda Loughman)

Če bi se mi zgodil zastoj srca, bi letos prosila, naj me oživijo z adaptacijo Dickensove klasike:

Osebna zgodovina Davida

Copperfielda (The Personal History of David Copperfield, 2019, Armando Iannucci)

Bitka, v kateri je duh komedije najbolj zmagovito slavil nad bedno realnostjo, ki je svet zresnila do smrti, se je povsem nepričakovano odvila na naših tleh. Gre za presežek domače televizijske produkcije, ki neredko doseže stopnjo genialnosti. Vrhunec satire tako ni nastal kje v tujini, ampak na slovenski televiziji: šlo je za »intervju Tanje Gobec s predsednikom države Borutom Pahorjem«, ki je pojasnil, zakaj o ničemer nima mnenja in kako to posebno spretnost vzdržuje. Vsa čast in hvala trem domačim genialcem, Tilnu Artaču, Juretu Karasu in Igorju Bračiču, ki so ustvarili satiro leta, letošnjo sezono TV-oddaje **Kaj dogaja?** v produkciji RTV Slovenija.

ANŽE OKORN

I Know This Much Is True (2020)

Miniserija po romanu Wallya Lamba, zamorjena do amena, ki jo povzema maksima, da nad ljudmi, ki jih imaš rad, pač nikoli ne obupaš. Bolj ali MANJ uspešno hendlanje srednjih let in družbenega razreda s paranoidno shizofrenijo brata dvojčka vred. Skorajda *double feature* igralca, ki ga je lepo pohvalil citat »Podcenjen v igri kot Mark Ruffalo!«, s katerim je v pesmi Return to Innocence filmsko industrijo okrcal že davnega leta 2012 razpadli hipster-*rap* duo Das Rasist.

I'm Thinking of Ending Things (2020, Charlie Kaufman)

O tem, kako naslovna misel, ko se ti rodi, tudi ostane, vztraja in zapovrh še dominira do konca življenja; projekcija vse njene vrtooglave igrivosti na filmsko platno; road movie, ki mu je bilo namenjeno spoznati njegove starše, medtem ko lahko ona zre samo vzvratno; Kaufman zna via David Foster Wallace brati Kafka, feminizma pa se loteva kot taprav dec.

Dragi tovariši! (Dorogi tovariši!, 2020, Andrej Končalovski)

Film nekdanjega tesnega sodelavca Andreja Tarkovskega o krvavo zadušeni stavki, ki je zaradi prikrivanja oblasti nekdanje Sovjetske zveze še desetletja ostala zamočana, stilsko – prej v odtentkih sepie kot črno-bel – prav v ničemer ne spominja na omenjeni prostor in čas. Prav po ameriško – slednje v najboljšem pomenu besede – kul je, na ta način pa premeteno potuje – ne nujno v tem zaporedju – citate: »Stalina bi potrebovali.« »Tudi to, da je pri nas socializem, je državna skrivnost.« »Naj jo država prevzgoji.« »Bolje bomo.« »Ples ...« Še pomnite, draga tovarišica?

Moj jutranji smeh (Moj jutranji smeh, 2020, Marko Djordjević)

Bog je mrtev. Umril pa je od smeha, ker je neki drugi bog trdil, da je edini. Tragikomedija o jutranji zarji, ki jo poosebljajo nedoletni edinčki, prisecani na do fula izcuzane seske soseske neke srbske vukojebine, od obračuna točno opoldne oddaljeni le ca. en sam odločen korak. Seksualni prizor pa je Djordjeviću uspelo posneti tako, da je z njim do tropičja natančno povzel stanje, v katerem se je letos znašlo človeštvo.

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liatard in Jérémy Trouilh)

Prvenec kot krasno uprizorjena parafraza osrednjega koncepta Kritike črnkega uma Achilleja Mbembeja,

postajanje črnc-sveta, ki slednjega nepretenciozno nadomesti kar s samim veseljem. Ljubezenska pesem o »trenerkarju« iz »nebesnega predmestja«, ki bodoče ruševine ene zadnjih preostalih utrdb ne tako dolgo nazaj še precej močne socialne države prenavlja v vesoljsko postajo Mir. Klic na pomoč, ki ga nese najdlje naokoli, so poljubi.

MAŠA PEČE

Čeprav smo jih povečini gledali z distance in na klavrnih domačih ekranih, v letu 2020 ni manjkalo ne dobrih ne raznolikih filmov. Prvi peterici festivalskih izbrancev zato dodajam še enega spletnega in televizijsko serijo.

Labyrinth of Cinema (2019, Nobuhiko Ōbayashi)

Poslednji protivojni spev in vrtoglava, brezdanja oda filmu, s katero se je večno mladi filmski eksperimentator in moj osebni heroj Nobuhiko Ōbayashi letos poslovil od sveta.

Crazy Samurai Musashi (2020, Yūji Shimomura)

Virtuoz filmske koreografije borilnih veščin Tak Sakaguchi se 77 minut – v realnem času in enem samem posnetku – bojuje s 400 nasprotniki. Poklon in v isti dih popolna demistifikacija tehnike in etosa mečevanja. Čudovito drzen filmski koncept, ki ne stremi k vsečnosti.

#ShakespearesShitstorm (2020, Lloyd Kaufman)

Kaufmanova satirična adaptacija Shakespearjevega *Viharja* je eden najbolj slastno neposrednih, politično nekorektnih »no bullshit« filmov letošnjega leta. Striček Lloyd je jezen, smešen in v vrhunski formi.

Mosquito (2020, João Nuno Pinto)

Pintova mojstrsko posneta antikolonialistična fantazmagorija o mladem portugalskem vojaku v Afriki se zdi kot dolgo pričakovani daljni potomec Roegove brezčasne mojstrovine

Walkabout (1971).

Schlaf (2020, Michael Venus)

Podeželski hotel s čudaškim personalom, nočne more o merjascih, ki se prelivajo v budnost, senca nacistične (pol) preteklosti ... Nemčija je s celovečernim prvcem Michaela Venusa dobila svojega Lyncha.

Spletno: **Hamilton** (2020, Thomas Kail)

Izdatno ovenčan odrski muzikal ameriškega igralca, skladatelja in reperja Lin-Manuela Mirande, ki je letos poleti na novo zaživel v obliki celovečernega posnetka, ni le aktualen in osupljivo preroški komentar ameriške demokracije. Izvaja tudi politično nepomembno, a psihološko nepogrešljivo funkcijo: v tem covidepresivnem letu 2020 nam podari tri ure pesmi in plesa.

tv-serija: **Kraljestvo** (Kingdom, 2019/2020, Kim Seong-hun)

Ko so se na filmu prvič pojavili hitri zombiji, je bilo to prelomno; v podžanr, ki so ga zaznamovali telesna groza, gnus in tesnoba počasi lomastečih pošasti, so vnesli eksploziven strah in suspenz. Južnokorejska zgodovinska tv-serija o zombijih v času lokov in puščic prinaša nov zaplet; ali je vaš zombi hiter ali počasen, postane popolnoma vseeno, če imate v ključnem trenutku vedno moker smodnik.

NEJC POHAR

Po abecednem redu.

Bloody Nose, Empty Pockets (2020, Bill Ross IV in Turner Ross)

Zgodovina barskega pitja in popivanja kot zgodovina brisanega časa, ki v

novih časih deluje le še kot fikcija AKA Cat Power in njeno poplesavanje v komadu *Lived in bars* pogrešamo bolj kot kadarkoli prej.

City Hall (2020, Frederick Wiseman)

Zgodovina demokracije kot utopična bodočnost.

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liatard in Jeremy Trouilh)

Zgodovina potovanj v vesolje kot smisel bivanja na zemlji, kot iskanje doma.

Mank (2020, David Fincher)

Zgodovina filma kot zgodovina boja za *credits* kot zgodovina prisvajanja sveta kot zgodovina snemanja največjega filma vseh časov kot zgodovina scenaristike kot forme, ki se bojuje za vzpostavitev nelinearnosti časa in izhod iz aristotelovsko tripartitne strukture.

Mario Puzo's The Godfather, Coda:

The Death of Michael Corleone (2020, Francis Ford Coppola)

Zgodovina konca trilogije kot rošada – zamenjava ene sekvence naredi svet logičnejši, smrt pa trajnejšo.

Nebrušeni diamanti (Uncut Gems, 2019, Josh Safdie in Benny Safdie)

Zgodovina dolga kot zgodovina kapitalizma kot neskončni *rollercoaster* brez zasilnega izhoda.

SIMON POPEK

Her Socialist Smile (2020, John Gianvito)

City Hall (2020, Frederick Wiseman)

David Byrne's American Utopia (2020, Spike Lee)

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liatard in Jeremy Trouilh)

Nikoli redko včasih vedno (Never

Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Nenavaden izbor za nenavadno filmsko leto; med prvimi petimi so se

znašli kar štirje ameriški filmi, med prvimi desetimi pa osem! Prevlada Netflix in ostalih pretočnih servisov v času *lockdowna*? Nehajte, skoraj vsi so ekstremne, celo militantno neodvisne narave, na čelu z Johnom Gianvitom in njegovim čudovitim posvetilom slepi in gluhi aktivistki ter pacifistki Helen Keller (1880–1968). Častne omembe grede filmom **Residue** (2020, Merawi Gerima), **Izgnanstvo** (Exil, 2020, Visar Morina), **The Vast Of Night** (2020, Andrew Patterson), **L. Cohen** (2018, James Benning) in **The Truffle Hunters** (2020, Michael Dweck in Gregory Kershaw).

IGOR PRASSEL

Ubij to in zapusti to mesto (Zabij to i wyjedź z tego miasta, 2020, Mariusz Wilczyński)

Slavna medvedja zasedba Sicilije (La fameuse invasion des ours en Sicile, 2019, Lorenzo Matotti)

Oče (Otac, 2020, Srđan Golubović)

O neskončnosti (Om det oändliga, 2019, Roy Andersson)

Naključno razkošje prosojnega vodnega rebusa (Slučajna raskoš prozirnog vodenog rebusa, 2020, Dalibor Barić) V moj izbor je originalno spadala tudi zadnja mojstrovina Thomasa Vinterberga **Nažgani** (Druk, 2020) z odličnim Madsom Mikkelsenom v glavni vlogi, vendar sem prepričan, da ga bo večina izbrala v svoj ožji izbor, zato ga tukaj samo omenjam. Na prvo mesto postavljam dva celovečerna animirana filma. Osebnoizpovedno zgodbo poljskega samouka Mariusza Wilczyńskega, v kateri oživi svoje starše, da bi jima povedal, česar ni uspel v času življenja. Obenem dokaz, da se celovečerna animacija z močnim

avtorskim pečatom lahko kosa s komercialno produkcijo in jo preseže. Veliki italijanski stripovski avtor in ilustrator Lorenzo Matotti pa se je podal v avanturo, kako za veliko platno prirediti literarno klasiko in pri tem neizmerno uživati, pa tudi poskrbeti, da bodo ob gledanju filma uživali vsi, od otrok do otrok v srcu. Močno me je presunil zadnji film enega najbolj originalnih režiserjev iz regije, Srđana Golubovića. Z izvrstnim Goranom Bogdanom v glavni vlogi nam pokaže kruto realnost delavca brez pravic, ki pa se odloči boriti do konca, kar daje navdih in moč za borbo posameznika proti nepravilnemu in skorumpiranemu sistemu. Ganljiv in neskončno fantastičen je tudi zadnji film švedskega velemojstra Roya Anderssona, kateremu ob bok postavljam največje letošnje presenečenje, celovečerno eksperimentalno animirani prvenec hrvaškega multi-talentiranega umetnika Daliborja Barića, ki v filmu prečka žanre in plasti reference na skrito zgodovino avantgardne filmske umetnosti.

DUŠAN REBOLJ

Pet odličnih, vidnih leta 2020, po abecednem vrstnem redu.

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liard in Jérémy Trouilh)

Uničujoče lepa in žalostna pripoved o tem, kako je, če lastnemu izumu novega bivanja na pogorišču socialne države slediš do konca.

Konje krast (Ut og stjæle hester, 2019, Peter Moland)

Spomin na mladost kot izvorni greh; skandinavski gozd kot prizorišče, ki se ga ne bi sramovali niti stari Grki.

Nažgani (Druk, 2020, Thomas Vinterberg)

Najnovejša Vinterbergova inscenacija solidarnosti: kdor skupaj bruha, skupaj ostane; in seveda sklepni balet Madsa Mikkelsena.

Smrt letu 2020 (Death to 2020, 2020, Al Campbell in Alice Mathias)

Dokument trenutka in vse njegove zgrešenosti, sledeč konceptu Charlieja Brookerja in Annabel Jones; kdo drug kot snovalca **Črnega ogledala** (Black Mirror, 2011–)?

Venomer s hudičem (The Devil All the Time, 2020, Antonio Campos)

Po romanu Donalda Raya Pollocka o svetu, ki je »poln ničvrednih prascev«; krvava mitogeneza, v kateri Lawrencecevi motiv stoisčne, morilske ameriške duše, ki se še vedno ni odtajala, trči ob Faulknerja, Toola in Daviesa.

ZORAN SMILJANIČ

Ker si letos v kinu nisem ogledal niti pet filmov in ker računalnika ali sorodnih načinov gledanja filmov ne uporabljam, se iz sodelovanja v tradicionalnem Ekranovem izboru najboljših filmov preteklega leta samoizključujem in ponujam pet alternativnih filmskih dogodkov leta:

Koronapandemija, ker nam je spremenila pogled na filme.

Izid tisočstranskega špeha *Če umrem, preden se zbudim* Marcela Štefančiča, jr., ki je v film noir globinsko penetriral od zgoraj in spodaj, spredaj in zadaj. Slovenski filmski delavci, ki so se znašli v ilegali.

Slovenski film; šele ko smo ga izgubili, se zavedamo, kaj smo imeli.

Vlada, Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za notranje zadeve RS, ki so postali novi kreatorji, kritiki in eksekutorji slovenskega filma.

VERONIKA ŠOSTER

Euphoria: Trouble Don't Last Always (2020, Sam Levinson)

»Verjeti moraš v poezijo.« Posebna epizoda hipnotične, mladostno evforične serije z Zendayo na čelu dokazuje, da je manj včasih res več.

Wolfwalkers (2020, Tomm Moore in Ross Stewart)

Nova čarobna zgodba o irskih mitih in legendah, ki se lepo vpisuje ob svoja predhodnika **Skrivnost iz Kellsa** (2009, Tomm Moore in Nora Twomey) in **Pesem Morja** (2014, Tomm Moore).

Lahko te uničim (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)

Močno avtorsko delo z udarnim družbenim komentarjem se sprehodi skozi vse faze uničenja in zastavlja tudi tista težka, pogosto zamolčana vprašanja.

Normalni ljudje (Normal People, 2020, Lenny Abrahamson in Hettie Macdonald)

Intimen in čuten prikaz kompleksnega odnosa je grenkosladka melodija, ki se počasi, a zanesljivo prikrade v uho.

Zlo ne obstaja (Sheytan vojud nadarad, 2020, Mohammad Rasoulof)

Ali je res tako narobe nekomu spodmakniti stol, če ti tako ukaže država? Pogumna in drzna filmska stvaritev.

MARCEL ŠTEFANČIČ, JR.

Ema (2019, Pablo Larraín)

Portret ženske, ki jo je nemogoče objektivirati.

I'm Thinking of Ending Things (2020, Charlie Kaufman)

Ko se vrneš domov, je vse le še slabše.

Palm Springs (2020, Max Barbakow)

Dekadentni potencial neskončnega dneva.

The Vast of Night (Andrew Patterson, 2019)

Drget vesolja, neznanega, potlačenega.

Zbogom, sin moj (Di jiu tianchang, 2019, Wang Xiaoshuai)

Kapitalizem je nadaljevanje komunizma.

ANA ŠTURM

Prva krava (First Cow, 2020, Kelly Reichardt)

Pozorna, občutljiva in humanistična revizija »ameriškega mita«.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman) / **Asistentka** (The Assistant, 2019, Kitty Green) / **Lahko te uničim** (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)**Ženske delajo filme** (in serije). **Prekleta dobre in pomembne filme** (in serije).**Gorelo bo** (O que arde, 2019, Oliver Laxe) / **Metamorfoza ptic** (A Metamorfose dos Pássaros, 2020, Catarina Vasconcelos)

Filmski odkritji leta. Dve samosvoji senzibiliteti in poetiki, ki brišeta meje med fikcijo, esejistiko in dokumentaristiko.

City Hall (2020, Frederick Wiseman)

Pomen demokracije, civilne družbe in boja za skupno dobro.

Wolfwalkers (2020, Tomm Moore in Ross Stewart)

Moč domišljije, prefinjena umetnost pripovedovanja in nepreprosljiva spretost manualnega dela.

JERNEJ TREBEŽNIK

Ne pozabi dihati (2019, Martin Turk)

Končno (spet) slovenski mladinski film, ki ni otroški (ali otročji), ampak uspe ponuditi pretanjen vpogled v čustveno zmešnjavo najstniškega fanta.

Kajillionaire (2020, Mirandy July)

Klasična doza ameriške indie čudaškosti in izvirnosti, s katero režiserka nakaže, da se na obrobju družbe pogosto skriva največ človečnosti.

Bloody Nose, Empty Pockets (2020, Bill Ross IV in Turner Ross)

Napol dokumentaren, predvsem pa zelo realen prikaz tipičnih (ameriških) gostilniških mačkov, kakršne soj filmskih luči osvetli le redko.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman)

Film, ki k občutljivi tematiki pristopa z izjemno dozo pristnega sočutja in z izjemnim občutkom za zajemanje majhnih karakternih lastnosti.

David Byrne's American Utopia (2020, Spike Lee)

Glasbena legenda svoj dovršeni broadwayski spektakel ob pomoči Spika Leeja pretvori v intenzivno filmsko izkušnjo.

NINA UKMAR

Gagarin (Gagarine, 2020, Fanny Liatard in Jérémy Trouilh)

Ko arhitektura filmu skoči v objem.

Dnevnik Diane Budisavljević (2019, Dana Budisavljević)

Ko neznano ime junakinje dobi zaslužen priznanje. »Istinita priča o najboljim ljudima u najgorim vremenima,« je stavek, ki pove o filmu največ in vse.

Greta (I am Greta, 2020, Nathan Grossman)

Ker nam ponudi vpogled v notranji svet zares mlade aktivistke in spomni, da je pozornost minljiva in nas politika ne more rešiti.

Jadralke (Maiden, 2018, Alex Holmes)

Navdihujoč na kubik.

Damin gambit (The Queen's Gambit, 2020, Scott Frank in Allan Scott)

Ker je vrnila šahovnice v dnevne sobe.

Vitalina Varela (2020)

Wolfwalkers (2020)

MATEJA VALENTINČIČ

Vitalina Varela (2019, Pedro Costa)
Vizualno izjemna, ponotranjena drama o žalovanju za izgubljeno ljubeznijo in življenjem, ki se je ustavilo nekje med Zelenortskimi otoki in priseljensko breztežnostjo v lizbonskem getu.

Kolektiv (Colectiv, 2019, Alexander Nanau)

Politični dokumentarec raziskovalnega novinarstva v najboljšem, če ne že pozabljenem pomenu besede. Zdravstvena in politična grozljivka v Romuniji brez covida.

Ustvarjalka vladarjev (The Kingmaker, 2019, Lauren Greenfield)

Srhljiv dokumentarec o Imeldi Marcos, ki se je s svojim klanom ponovno zavih-tela na oblast na Filipinih prek svojega političnega protežiranca Duterteja. Vpogled v sociopatskost in vulgarnost političnih elit v sitemu, ukrojenem po njihovi meri, ne samo v tretjem svetu, temveč tudi v t. i. zahodnih demokracijah.

Tiger King (2020)

Družbeno kritična, resničnostna dokumentarna serija prikazuje najbolj groteskne, destruktivne in perverzne

aspekte kulture potrošništva, slave in orožja v ZDA.

Mrs. America (2020, Dahvi Waller)
Končno smo več kot pol stoletja po legalni zmagi enakopravnosti med spoloma v ZDA dobili zgodovinsko biografsko nadaljevanko, v kateri je glavna antagonistka feminizma ženska. Odličen prikaz političnega lobiranja in dejstva, da je bila vsaka pravica, ki jo imamo danes za nekaj samoumevnega, težko priborjena.

VERONIKA ZAKONJŠEK

Prva krava (First Cow, 2019, Kelly Reichardt)

Vestern o prijateljstvu, prvi kravi in zametkih ameriškega kapitalizma.

Nikoli redko včasih vedno (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman) / **Lahko te uničim** (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel)
O ženski bolečini in pravici do odločanja o lastnem telesu.

This Is Not a Burial, It's a Resurrection (Lemohang Jeremiah Moses, 2019) / **The Fever** (A Febre, 2019, Maya Da-Rin)
O trku tradicije in modernizma, domorodnega in urbanega, narave in o

izčrpanju njenega ekosistema. O življenju in smrti.

Zlo ne obstaja (Sheytan vojud nadarad, 2020, Mohammad Rasoulof, 2020)

O (ne)zmožnosti moralne integritete v amoralni družbi.

Rumena žival (Um Animal Amarelo, 2020, Felipe Bragança)

O iskanju identitete skozi prepletene labirinte kolonialne zgodovine, etničnih konfliktov, moralne upogljivosti, blažene ignorance in nenasitnega pohlepa človeške rase.

NACE ZAVRL

Obzornik 65: »We Have too Much Things in Heart...« (2020, Obzorniška fronta)

El año del descubrimiento (2020, Luis López Carrasco)

City Hall (2020, Frederick Wiseman)

Undine (2020, Christian Petzold)

La France contre les robots (2020, Jean-Marie Straub)

Pet projektov (prikazanih dvoransko ali drugače), ki si jih bom v pozabljenem letu zapomnil.